

Arviointikertomus 2021

Sisällysluettelo

1. Tarkastuslautakunnan toiminta	3
Tarkastuslautakunta ja tehtävät	
Tilintarkastajan toiminta	
Sidonnaisuuksien valvonta	
2. Katsaus keskeisiin painopisteisiin	3
2.1 Elinvoima	3
Väestö	
Työvoima	
Verotulot	
Yrityskokemus / Taloustutkimus Oy:n tutkimus	
2.2 Hyvinvointi ja osallisuus	5
Hyvinvointikertomus	
THL:n indikaattorit	
TEAviisari	
Asukaskokemus / Taloustutkimus Oy:n tutkimus	
2.3 Talous	7
Tuloslaskelma ja tase	
Lainat ja vuokravastuut	
3. Investointien toteutuminen	7
4. Hallintokuntien toiminnasta	8
4.1 Kunnanhallitus	8
Tiedolla johtaminen	
Henkilöstö	
4.2 Sivistyspalvelut	8
4.3 Tekniset palvelut	9
Vesihuoltolaitos	
5. Kuntakonserni	9
Kiinteistö Oy Keskiväli	
Mäntyharjun Yrityskiinteistöt Oy	
6. Yhteenvedo tavoitteiden toteutumisesta	10
7. Edellisen vuoden arviointikertomuksen havaintojen käsittely	10
8. Sisäisen valvonnan ja riskien hallinta	10
9. Valmistautuminen tulevaan	10

1. Tarkastuslautakunnan toiminta

Tarkastuslautakunnan tehtävä on kuntalain 121 §:n mukaan arvioida, ovatko valtuuston talousarviossa asettamat toiminnalliset ja taloudelliset tavoitteet toteutuneet. Lisäksi tarkastuslautakunnan tehtävä on arvioida, onko kunnan toiminta ollut tuloksellista ja tarkoituksenmukaista. Tämä arviointikertomus koskee vuotta 2021.

Tarkastuslautakuntaan kuuluivat tilikaudella 2021 seuraavat jäsenet sekä heidän varajäsenensä:

Timo Kuoksa, puheenjohtaja	(Satu Kettunen)
Eero Kantola, varapj.	(Esa Vihavainen)
Merve Gynter 1.8.2021-7.2.2022	(Johanna Halme)
Johanna Halme 7.2.2022- >	(Jatta Mikkanen)
Johanna Purho-Ruotsalainen	(Anssi Turtiainen)
Liisa Torniaainen	(Tarmo Noren)

Tarkastuslautakunta on seurannut toimielimien toimintaa pöytäkirjojen perusteella ja kuullut kokouksissaan kunnanjohtajaa, hallinto- ja talousjohtajaa, sivistysjohtajaa, teknistä johtajaa ja muita viranhaltijoita.

Tarkastuslautakunta on tutustunut toimintaan, vuoden 2021 talousarvioon ja taloussuunnitelmaan 2021– 2023 sekä tilinpäätökseen 2021. Tarkastuslautakunta on tutustunut kunnan henkilöstökertomukseen 2021, hyvinvointisuunnitelmaan 2017-2021 ja hyvinvointikertomukseen.

Valtuuston asettamien tavoitteiden toteutumista sekä kunnan koko toimintaa on arvioitu saatujen selvitysten, tilinpäätöksen, henkilöstökertomuksen sekä muun aineiston perusteella.

Tilintarkastajan toiminta

Kunnan tilintarkastusyhteisönä toimi tilikaudella 2021 Mikkelin Tilintarkastus Oy, päävastuullisena tilintarkastajana JHT, HT Mika Mikkonen.

Tarkastuslautakunta seurasi tilintarkastajan tarkastussuunnitelman toteutumista. Tilintarkastaja esitteli lautakunnalle tarkastussuunnitelmansa ja raportoi tarkastuslautakunnalle tilikautta 2021 koskevista asioista.

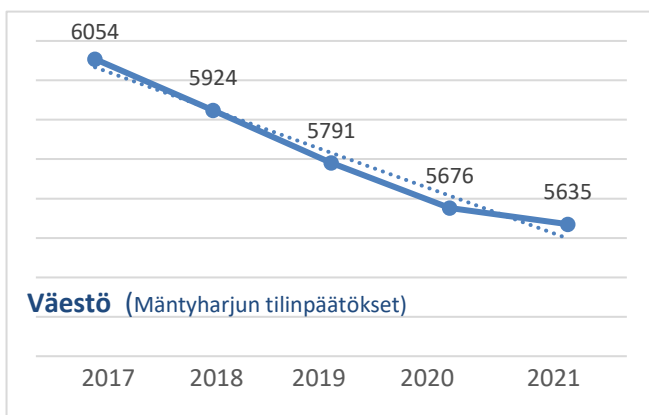
Sidonnaisuuksien valvonta

Kuntalain mukaan tarkastuslautakunnan tehtäviin kuuluu valvoa luottamushenkilöiden ja viranhaltijoiden sidonnaisuuksien ilmoitusvelvollisuuden noudattamista. Lautakunta käsitteli ja saattoi valtuustolle tiedoksi tilikaudella 2021 sidonnaisuuksissa tapahtuneet muutokset.

2. Katsaus keskeisiin painopisteisiin

2.1 Elinvoima

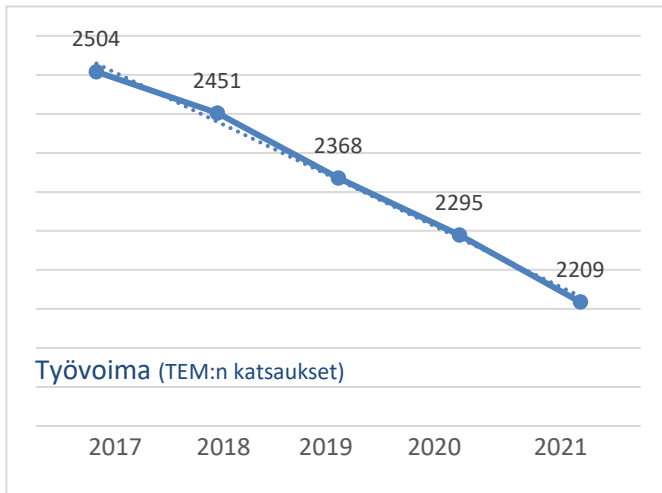
Väestö, ikärakenne ja työllisyys luovat perustan kunnan menestykselle. Yritysten menestyminen ja uusien yritysten saaminen sekä yritysten ammattitaitoisen työvoiman saaminen vaativat jatkuvaa ja määrätietoista yhteistyötä.

Väestö vähenee vuosittain keskimäärin noin 100 asukasta/vuosi. Vuoden 2021 muuttovoitto 41 henkilöä oli myönteinen poikkeus. Mäntyharjun on tehtävä työtä muuttovoiton turvaamiseksi.

Nuorten ja lapsiperheiden muutto kunnasta on ikärakenteen kannalta huolestuttavaa.

Väestö vanhenee, ikäihmisten hyvinvoinnin ja aktiivisen osallistumisen tukeminen keventää kertyvää kustannuspainetta.

4

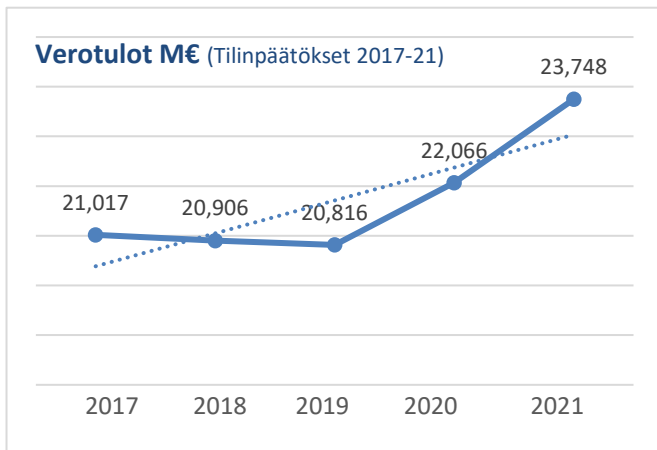
Työvoima vähenee vuosittain keskimäärin noin 70 henkeä/vuosi. Työttömiä 31.12.2021 oli 232 (10,5 %).

Työllinen työvoima turvaa kunnan verotulojen riittävyyden ja tulopohjan palvelujen tuottamiselle. Yhden työntekijän keskimääräinen kunnallisvero on noin 6 000 €/vuosi.

Työllisyydenhoitoa, yritysten työvoimatarpeen turvaamista sekä aktiivista yhteistyötä yritysten ja yhteisöjen kanssa on tehostettava.

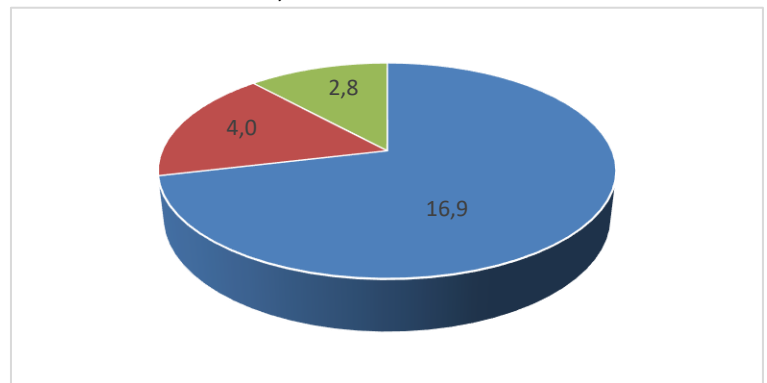
Nuorisotyöttömyys on edelleen pysynyt korkeana. Sen vaikutus nuorten syrjäytymiseen on merkittävää.

Vuoden 2021 verotulojen kasvuun vaikutti yhteisöverotulojen jako-osuuden muutos, yleinen talouskehitys ja kunnallisveroprosentin korotus.

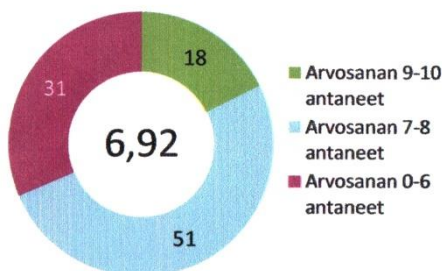
Verotulot yhteensä 23,7 M€

- kunnallisveroa 16,9 M€
- yhteisöveroa 4,0 M€
- kiinteistöveroa 2,8 M€

Yrityskokemus 2021 Mäntyharju (Taloustutkimus Oy:n tutkimusraportti)

Kokonaistyytyväisyys kuntaan yrityksen sijaintipaikkana

TOP5

1. Yrityksen toimintaympäristö kunnassa on turvallinen: 8,09
2. Luotamme yrityksemme tulevaisuuteen kunnassa: 8,06
3. Asiointi kunnan virastojen kanssa sujuu hyvin: 7,53
4. Vuorovaikutus kunnan kanssa on helppoa: 7,23
5. Kunta viestii asioistaan avoimesti ja aktiivisesti: 6,71

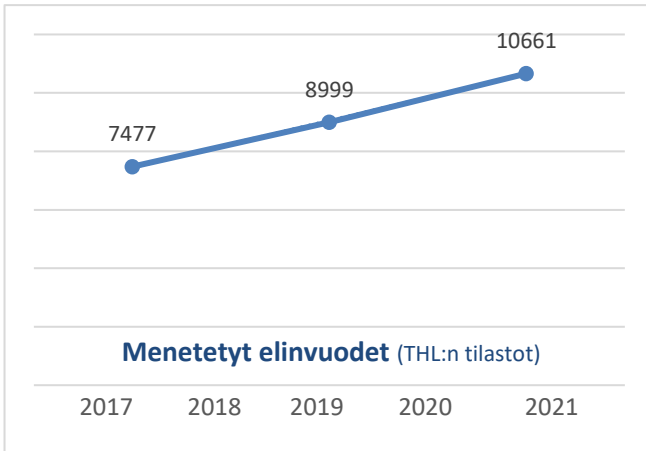
BOTTOM 5

1. Hankinnoissaan kunta huomioi riittävästi paikallisia yrityksiä: 5,03
2. Kunta reagoi tarvittaessa nopeasti muuttuviin tarpeisiimme: 5,90
3. Kunta huomioi riittävästi yrittäjien ja yritysten tarpeita: 5,98
4. Kunta edistää toiminnallaan yritysten menestymistä: 6,16
5. Mielestäni kunta on vetovoimainen yritysten sijaintipaikkakunta: 6,18

2.2 Hyvinvointi ja osallisuus

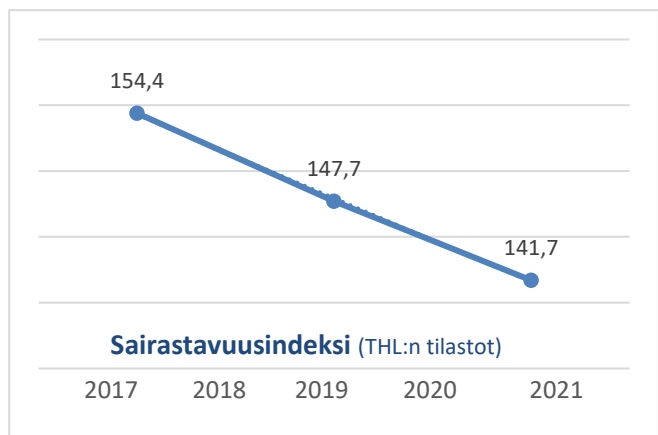
Tarkastuslautakunta on tutustunut kunnan hyvinvointisuunnitelmaan 2019-2020 ja hyvinvointikertomukseen, tarkemmin netistä hyvinvointikertomus.fi

Uusi hyvinvointisuunnitelma on valmisteilla, jonka painopisteitä ovat terveelliset elämäntavat, mielen hyvinvointi ja osallisuus.

THL:n indikaattorit koko kunnan asukkaiden menetetyt elinvuodet. PYLL -indeksi vertaa henkilön ikää kuolinhetkellä hänen laskennalliseen elinajanodotteeseen.

Mäntyharjussa se on Etelä-Savon korkeinta ja jatkaa kasvua. Toimenpiteitä terveyden ja hyvinvoinnin edistämisen on ennaltaehkäisevästi jatkettava.

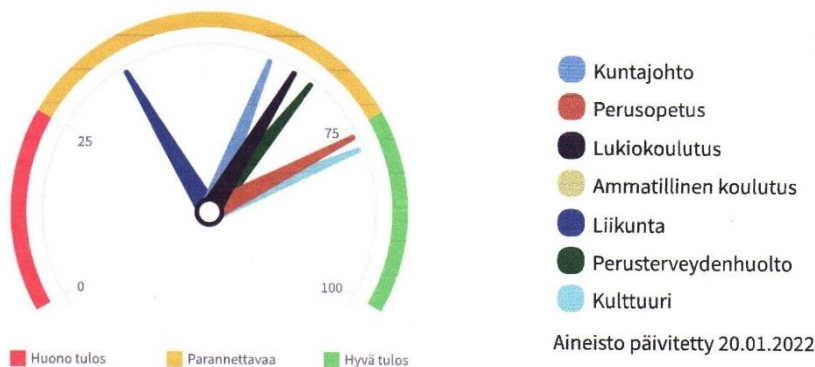
Sairastavuusindeksi -käyrä vuosilta 2017 -2021 on laskeva, tehty työ vaikuttaa hitaasti. Mäntyharjun luku 141,7 on edelleen Etelä-Savon korkeimpia.

Sairastavuuden erojen taustalla on elinoloihin, elintapoihin, perinnöllisiin tekijöihin ja terveydenhuollon toimintaan liittyviä syitä.

Hyvinvointiin ja terveyteen voidaan vaikuttaa ennaltaehkäisevällä toiminnalla. Terveet elintavat, harrastukset ja osallisuus.

TEAvisari tukee terveydenedistämistyön suunnittelua ja johtamista, miten kunnalla menee terveyden ja hyvinvoinnin edistämässä. Se ilmaisee, mitä vahvuuksia Mäntyharjun toiminnassa on kuntalaisten terveyden ja hyvinvoinnin edistämässä ja mitä on vielä parannettavaa.

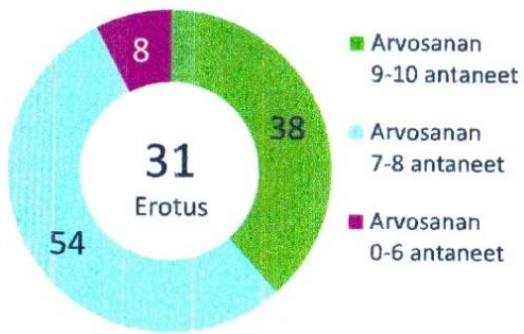
Löytyy kokonaisuudessaan osoitteesta <https://teaviisari.fi/teaviisari/fi/tulokset?r=KUNTA507>

Toimialoilla selkeimpiä korjattavia huonoja tuloksia on tavoitteiden asettelussa, seurannassa ja kuntalaisten osallisuuden lisäämisessä. Valtuuston hyväksymän hyvinvointisuunnitelman seurannassa ja tavoitteiden toteutumisessa on parannettavaa.

Mäntyharjussa on tehostettu asukkaiden osallisuutta järjestämällä keskustelu- ja kuulemistilaisuuksia. Yhteisöllisyys on sosiaalista pääomaa ja vahvistaa yhdessä tekemistä. Kuntalaisten osallisuus kunnan kehittämiseen tulee edelleen parantaa.

Kyselyt: vakituiset asukkaat 2020 ja vapaa-ajan asukkaat 2021 (Taloustutkimus Oy:n tutkimusraportit)

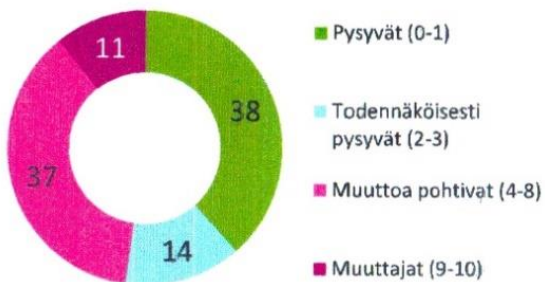

Vakituisien asukkaiden kokonaistyytyväisyys Mäntyharjuun on hyvä, kouluarvosanoin 0-10.

Keskeisistä tuloksissa oli hyvä yleisarvosana. Myönteisenä koettiin turvallisuus, viihtyisä ympäristö ja tunne hyvästä omasta voinnista. Toiveita oli viestinnän avoimuudesta ja myönteisyydestä näkyvyydestä sosiaalisessa mediassa.

Huolestuttavaa oli, että Mäntyharju ei ole nuorten ja lapsiperheiden mielestä vetovoimainen ja haluttu kunta.

Poismuuttohalukkuus

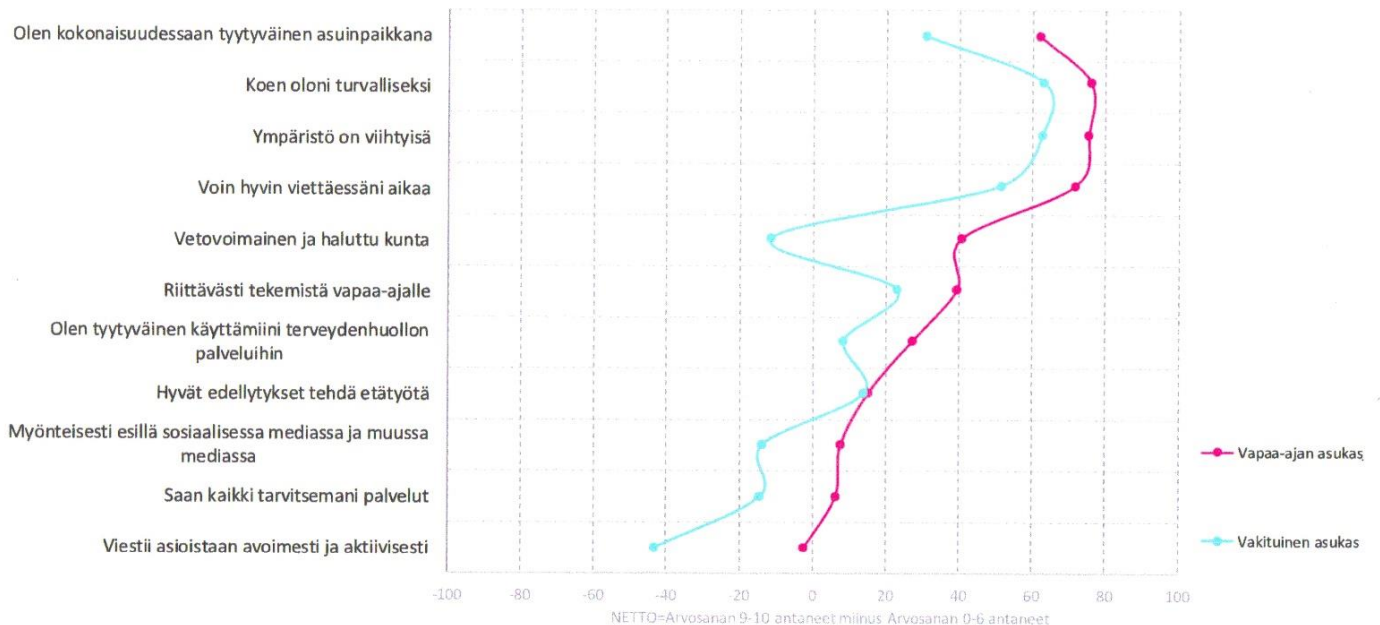

Pitovoiman parantamiseksi on tehtävä aktiivisesti uusia avauksia.

Muuttajia tai muuttoa pohtivia on mm.:

- keskimääräisesti 48 %
- ikäihmiset 28 %
- parisukunnat 29 %
- lapsiperheet 61 %
- nuoret 15-34 vuotiaat 79 %

Vapaa-ajan asukkaat ovat tyytyväisempiä ja kokevat Mäntyharjun vakituksia asukkaita myönteisempänä.

2.3 Talous

Tavoitteena tulee olla työllisyyden parantaminen ja verotulojen kasvu. Tarvitaan aktiivista yhteistyötä ja verkottumista niin kunnan sisällä kuin kuntien ja maakunnan kanssa turvaamaan kestävä kehitystä ja järkevää sopeutusta. Toimintamenot on sopeutettava ennakoitaviin tuloihin. Parempien aikojen toivominen ei auta.

Mäntyharjun kunnan sisäiset ja ulkoiset toimintatuotot olivat 8,776 M€ (vuonna 2020 vastaavasti 8,076 M€).

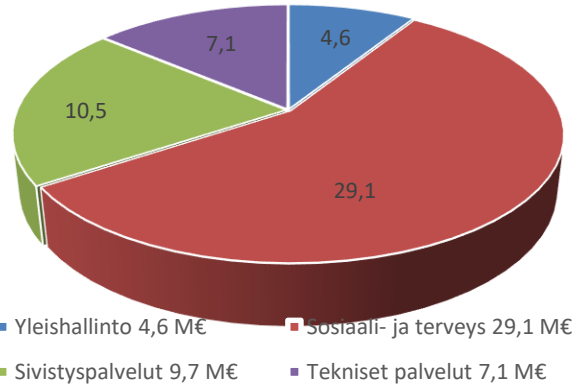
Toimintakulut yhteensä 51,316 M€ (44,025 M€)

- hallintokulut yhteensä 4,572 M€ (4,690 M€)
- sosiaali- ja terveystoimet 29,106 M€ (26,282 M€)
- sivistyspalvelut 10,516 M€ (9,660 M€)
- tekniset palvelut 7,122 M€ (6,790 M€)

Toimintakate -42,541 M€ (-38,639 M€).

Verotulot yhteensä 23,748 M€ (22,066 M€)

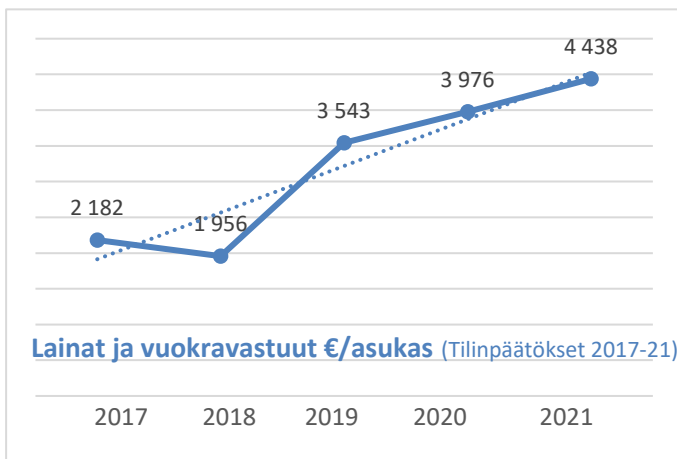
Valtionosuudet 19,544 M€ (20,847 M€).

Tilikauden 2021 kertaluonteiset tulot yhteensä yli miljoonan euroa pelasti tilinpäätöksen tuloksen, joka oli vain -136 000 € alijäämäinen.

Taseessa on kertynyttä ylijäämää 5 319 000 €.

Kunnan laskennallinen velanhoitokyky on heikentynyt. Lainat ja vuokravastuut yhteensä 25,009 M€ (22,241 M€).

Omavaraisuusaste on 43,0 %.

Vasta yli 70% on hyvä ja alle 50% on heikko.

Suhteellinen velkaantuneisuus noussut 54,9 %:iin, vähimmäistavoitteena on alle 50 %.

Lainahoitokate = $(\text{vuosikate} + \text{korkokulut}) / (\text{korkokulut} + \text{lainanlyhennykset}) = 0,6$.

Se on heikko, vasta arvoa 2,0 pidetään hyvänä.

Vanhassa Mäntyharjun kuntastrategiassa linjattiin, että lainamäärä voi olla enintään 3 000 €/asukas. Valtuuston tulee huomioida muuttunut tilanne.

3. Investointien toteutuminen

Investointien tulorahoitusprosentti oli 45,6 %. Investoinneissa oli kevyempi väli vuosi, kokonaisinvestoinnit oli 2,441 M€. Silti uutta lainaa jouduttiin nostamaan 1,940 M€. Suurimmat investointikohteet olivat kiinteistöjen peruskorjaus 1,725 M€, Kisalan vanhan puolen muutostyöt 0,646 M€, kuntatekniikka 0,430 M€, Yhtenäiskoulun liikuntasalin korjaus 0,353 M€ ja Hyvinvointikeskuksen rakennekorjaus 0,318 M€.

Kiinteistöstrategian mukaisesti kunnan on huolehdittava säilytettävien rakennusten kunnosta ja luovuttava käytön kannalta tarpeettomista kiinteistöistä. Lisäksi on huomioitava käyttötaloutta rasittava korjausvelka.

Tarkastuslautakunta suosittaa uuden kuntataloutta vahvistavan investointisuunnitelman tekoa. Tavoitteena on vuosittaisten käyttökustannusten pienentäminen ja toimintatuottojen lisääminen. Välttämättömiin tarpeisiin ja palveluihin tarkoituksenmukaiset hankkeet. On huomioitava vaikutukset vuosittaiseen käyttötalouteen.

4. Hallintokuntien toiminnasta

4.1 Kunnanhallitus

Tiedolla johtaminen

Kuntalaisia on kuultu. Kuntalaisten toive on viestinnän parantaminen ja päätöksenteon avoimuuden lisääminen. Toimintasuunnitelman tavoitteiden tulee olla selkeämpiä ja toteutus mitattavissa. Todetut puutteet ja perustelut kirjataan, tarvittaessa korjataan.

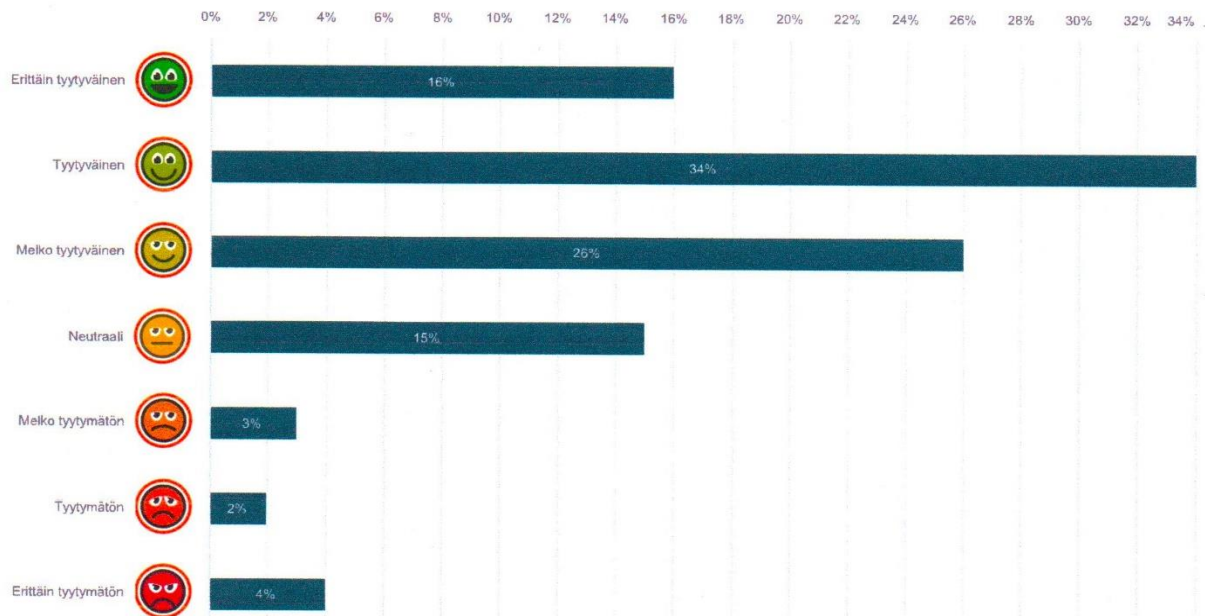
Henkilöstö

Vuosi 2021 oli toinen vuosi koronan varjossa. Toiminta on vaatinut sopeutumista, venymistä ja jaksamista. Tehtävien muutokset ovat tulleet pysyvästi uudeksi normaaliksi. Tarvitaan moniosaajia ja valmiutta, itseohjautuvasti olennaiseen keskittymistä. Henkilöstölle kiitos.

4.2 Sivistyspalvelut

Yhtenäiskoulu kunnan ainoana peruskouluna on vakiinnuttanut toimintaansa (koronarajoitukset huomioiden). Keväällä 2021 tehtiin kysely yhteen peruskouluun siirtymisen vaikutuksista oppilaille ja heidän vanhemmille.

Oppilaat olivat pääosin tyytyväisiä, tuli uusia kavereita ja harrastuksia.

Vanhempien vastaukset olivat kriittisempiä ja sanalliset vastaukset yksityiskohtaisia. Tyytymättömyyttä tuli pitkistä koulupäivistä ja koulukuljetuksista.

Koulukuljetusten kilpailuttamisessa oli todellisia vaikeuksia, joita on käsitelty sivistyslautakunnassa.

Hyvinvointikertomuksesta ilmenee, että erityislasten asiakkuudet lastensuojelussa ovat lisääntyneet, koska lapsen kehitysvammaan, sairauteen tai neuropsykiatriseen häiriöön liittyvien palveluiden saatavuudessa on puutteita.

Lasten tulisi saada tarvitsemansa tuki osana tavanomaisen arkiympäristön toimintaa. Kodin, koulun ja tulevan hyvinvointialueen yhteistyön sujuminen sekä lapsen erityistarpeiden huomaaminen ja huomioon ottaminen on erityisen tärkeää.

Vapaa sivistystyö ja kirjastopalvelut ovat uudistuneet, myönteistä on toiminta kunnan elinvoiman sekä kuntalaisten osaamisen ja osallistumisen vahvistamiseksi. Tavoitteet ja mittarit ovat selkeitä ja toteutuneet suunnitelman mukaisesti.

Tarkastuslautakunnan näkemyksen mukaan sivistyspalveluissa toteutetaan hyvin strategiaa painopisteiden osalta.

4.3 Tekniset palvelut

Teknisten palvelujen asiakastyytyväisyyskysely suoritettiin nettiversiona, vastaajia oli vain 110 kuntalaista.

Hyviä arvosanoja saivat vesihuoltolaitoksen toiminta ja liikuntapaikkojen hoito. Huomautettavaa oli kunnan kiinteistöjen hoidossa ja lupakäsittelyssä.

Elinkeinotoimen ulosvuokraus. Kaikkia toimitiloja ei saada täysimääräisesti vuokrattua, toimintatuotot 327 572 € ja toimintamenot -1 140 090 €. Mukana on kuitenkin yksittäisiä kohteita, joissa vuokra ei vastaa kuluja. Sen voidaan katsoa olevan kuntalain vastaista yritystukea.

Vesihuoltolaitos on kunnan kirjanpidossa oma taseyksikkö, joka vastaa toiminnasta, tuloista ja menoista. Liikevaihto oli 939 001 €, tilikauden tulos oli ylijäämäinen 54 172 €.

Teknisten johtajien vaihtuvuus ja henkilöresurssien puute vaikeuttivat valtuuston asettamien tavoitteiden toteutumista. Monet tehtävät saatiin alulle, mutta jäivät vielä kesken.

5. Kuntakonserni

Kunnan 100 % omistamia kiinteistöjä on kaksi, Kiinteistö Oy Keskiväli ja Mäntyharjun Teollisuuskiinteistöt Oy. Kuntakonsernia tarkastellaan kunnan tilinpäätöksessä kokonaisuutena ja huomio kiinnitetään kunnan vastuihin kokonaistilanteena.

Tuloslaskelma 2021 oli -3 884 € alijäämäinen, kertynyttä ylijäämää 6 913 759 € ja taseen loppusumma 69 841 214 €. Kuntakonsernin lainat ja vuokravastuut ovat 37,532 M€, 6 659 €/asukas.

Kiinteistö Oy Keskiväli

Asuntojen käyttöaste oli noin 90 %.

Huoneistoremonttien lisäksi tehtiin viiden rivitalokohteen ulko-osien huoltomaalauksia ja yhden kerrostalon katon pintamateriaalin uusiminen. Korjausvelka on tiedostettu, jatkuvaa seurantaa ja työtä.

Kiinteistö Oy Keskivälin tilikauden tulos 49 607 € ylijäämäinen, kertynyttä alijäämää -7 032 €. Lainamäärä 3,8 M€.

Mäntyharjun Yrityskiinteistöt Oy

Nokiantie 19 käyttöaste on 100 % ja Kaupinkankaan 83 %.

Vuoden aikana suoritettiin Pyhävedenrannan osapurku, kokonaiskustannus 110 732 €. Kohde sisältää paljon kunnan sisäistä vuokrausta ja varastokoppeja ym, Pyhävedenrannan käyttöaste on noin 75 %.

Mäntyharjun Yrityskiinteistöt Oy:n tilikauden tulos -86 057 € alijäämäinen, kertynyttä alijäämää -86 768 €. Lainamäärä 2,0 M€, kokonaan Kaupinkankaan hallin rakentamiseen 2015.

6. Yhteenveto tavoitteiden toteutumisesta

Talous on toteutunut pääosin talousarvion mukaisesti. Kertaluonteiset erät toimintatuloihin pelastivat tilinpäätöksen vain -360 000 € alijäämäiseksi. Valtuuston päättämät toimintatavoitteet eivät täysin toteutuneet. Mittareihin tulee kiinnittää edelleen huomiota. Toteutuma tulisi pystyä ilmoittamaan asetettujen mittarien mukaisesti.

Teknisten palvelujen osalla haasteeksi muodostuivat teknisen johtajan vaihtuminen ja henkilöstöressurssien vajuus.

Kuntalaisten selkeä toive on viestinnän parantaminen ja päätöksenteon avoimuuden lisääminen, todellinen vaikutusmahdollisuus.

7. Edellisen vuoden arviointikertomuksen havaintojen käsittely

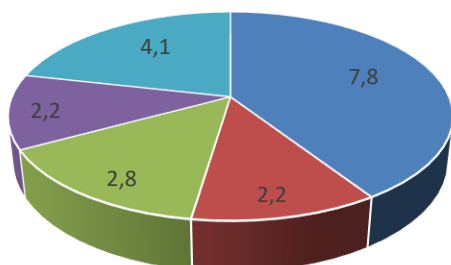
Toimielimet antoivat valtuustolle 7.2.2022 vastineensa arviointikertomuksessa 2020 esitettyihin havaintoihin. Arviointikertomusten vaikuttavuutta valtuuston työhön pyritään lisäämään.

8. Sisäinen valvonta ja riskienhallinta

Sisäisen valvonnan ja riskienhallinnan tarkoituksena on varmistaa, että kunnan toiminta on lainmukaista sekä taloudellista ja tuloksellista.

Kunnanhallitus on päävastuullinen sisäisen valvonnan ja riskienhallinnan järjestämisessä. Sisäinen valvonta kuuluu kunnan johdon ja esihenkilöiden vastuulle.

9. Valmistautuminen tulevaan

Hyvinvointialueen käynnistyminen v. 2023 vaikuttaa merkittävästi kunnan talouden suunnitteluun.

Jaettava ”kakku” viimeisen tiedon (VM/KAO 6.4.2022) perusteella. Tulot valtiolta: verotulot 12,8 M€ ja valtionosuus 2,2 M€. Kunnan omat toimintatulot 4,1 M€.

Toimintamenojen on sopeuduttava ennakoidusti tiedossa olevaan tulorahoitukseen.

- Kunnallisvero
- Yhteisövero
- Kiinteistövero
- Valtionosuus
- Toimintatuotot

Mäntyharjun kunnan tarkastuslautakunta

11.5.2022

Timo Kuoksa, pj.

Eero Kantola, vpj.

Johanna Halme

Johanna Purho-Ruotsalainen

Liisa Torniainen

Liitteet

Liite 1: Mäntyharjun kunnan tilivelvolliset 1.1.-31.12.2021

Toimielin

Kunnanhallitus

Viranhaltijakunnanjohtaja
hallinto- ja talousjohtaja

Sivistyslautakunta

sivistysjohtaja
lukion rehtori
Yhtenäiskoulun rehtori
kansalaisopiston rehtori, kirjastotoimen johtaja
varhaiskasvatuksen johtaja
vapaa-aikasihteeri
kulttuurituottaja
nuorisotyöntekijä

Tekninen lautakunta

tekninen johtaja

Rakennuslautakunta

rakennustarkastaja

Tilivelvollisia ovat lisäksi kyseisten toimielinten jäsenet.